

יוני 2020

אל"ם אריאל עמיעד (קליבנר) – מפקדו השלישי של החיל, קשר"ר מלחמת סיני

מאת: אל"ם (בדימוס) דניאל רוזן

נולד בשנת 1924 בבן שמן, גדל ברחובות, בוגר הגימנסיה הריאלית בלפור בתל אביב. הצטרף ליהגנה בשנת 1937. התנדב לצבא הבריטי בשנת 1943, עבר קורס סמלי קשר ושירת בבריגדה היהודית. ביוני 1946 חזר ארצה ומונה כקצין הקשר של חטיבת עציוני. השתחרר בשנת 1951, למד כלכלה ומינהל עסקים באוניברסיטת קורנל בארה"ב וחזר לצה"ל. מונה כקשר"ר בשנת 1954, תפקיד אותו מילא במלחמת סיני (1956). בספטמבר 1957 מונה לתפקיד עוזר ראש אג"ם במטכ"ל, תפקיד אותו מילא עד פרישתו בשנת 1958. בשנים 1961 עד 1969 היה מנכ"ל משרד החקלאות. בשנים 1974 עד 1980 היה מנכ"ל חברת החשמל. נפטר בשנת 2005.

בשנת 1957 עמד בראש ועדת עמיעד, ועדת חקירה משותפת לצה"ל ולמוסד במטרה לברר האם שליח המודיעין אברהם זיידנברג (אברי אלעד), היאדם השלישי מפרשת 'עסק הביש', היה זה שהסגיר את רשת אמ"ן לידי המצרים. לפי המלצת הוועדה הועמד אלעד לדין בגין החזקת מסמכים סודיים ומגע עם האויב.

אחיו עמיחי נהרג בפעולת פיצוץ גשר איזיב ביוני 1946, ובעקבות כך שינה את שם משפחתו לעמיעד (עמי יזכר לעד).

אל"ם אריאל עמיעד (קליבנר), מפקד חיל הקשר במלחמת סיני (אוקטובר 1956), החל את דרכו הצבאית בגיל 17 כקשר בשירות הקשר, ולאחר מכן הוכשר כאלחוטן. צבר ניסיון חשוב כסמל קשר בבריגדה היהודית בצבא הבריטי, מילא תפקידים מרכזיים בשירות הקשר במלחמת העצמאות, ובין היתר היה מפקד בסיס ההדרכה של שירות הקשר בשיח' מוניס, מפקדו הראשון של בסיס ההדרכה החיילי בה"ד 7, מפקד קורס קציני הקשר הראשון במסגרת צה"ל, קצין הקשר של מחוז ירושלים/חטיבת עציוני בקרבות הקשים בירושלים בשם 'אלוני', קצין הקשר של מבצע דני לפריצת הדרך לירושלים, המבצע הרב-חטיבתי הראשון בתולדות צה"ל והמבצע הראשון בו הופעלו טנקים בקרב, וקצין הקשר של חזית הדרום במבצעי ההכרעה – מבצע 'יואב' לפריצת הדרך לנגב, מבצע 'חורב' למיגור הצבא המצרי, מבצע 'עובדה' לכיבוש אילת. מונה למפקד חיל הקשר בדרגת אל"ם באוגוסט 1954, והחליף את אל"ם יצחק אלמוג.

אריאל עמיעד מספר על פגישתו הראשונה ערב מבצע 'דני' עם משה דיין, אז מפקד גדוד 81, גדוד הקומנדו, ולימים מפקד חזית הדרום והרמטכ"ל שמינה אותו לקשר"ר: "באתי לדיין ושאלתי אותו מה התכנית שלו, ומה הקשר, ואיך הוא עושה, ואז עם הרגל הוא עשה [בחול]: 'זה לוד, פה רמלה, פה שדה התעופה, ואני בא ככה'. עם הרגל על החול, כך הכרתי אותו". על מבצע חורב הוא מספר: "כשנכנסנו למצרים ולא ערש, באה הוראה לא להיכנס למצרים. היה לחץ פוליטי... יגאל [אלון, מפקד החזית] לא היה באותו זמן... הרמטכ"ל [רא"ל יעקב דורין] אמר לי — תפוס את יגאל. יש פקודה [לא להיכנס למצרים] מהזקן [דוד בן

גוריון] – אז יגאל אמר: 'אריאל, אתה יכול לאבד את הקשר לכמה זמן? אני רק רוצה להיכנס ולחזור דרך אל עריש לעזה'. וזה מה שהיה. הייתי במצב לא נעים. הרמטכ"ל צעק עלי, אבל אמרתי שהוא איננו... טוב, עכשיו טוב כי הכל טוב".

אריאל עמיעד, כקשר"ר, טבע את סיסמת החיל, "המברק עבור יעבור", וקידם תכנית מודרניזציה של מערכות הקשר, שכללה הצטיידות בהיקף נרחב שרובה הגיע ארצה ערב מלחמת סיני. במסגרת תכנית זו הוקם מערך הרד"ט (שכונה אז צ"ן – ציוד נושא) ומערך הקס"א, צה"ל הצטייד בציוד תג"ם חדיש (מכשירי מק-6 ומק-10 הראשונים הגיעו ארצה ערב מלחמת סיני) וציוד ת"ג נישא חדיש (מק-109, שהראשונים הגיעו אף הם ערב מלחמת סיני), כבלי שדה מודרניים (כבלי הסתערות) וכמות גדולה של טלפוני שדה ומרכזיות שדה. בתקופתו (בשנת 1955) הוקמו גדודי קשר אוגדתיים (אוגדה 36 בפיקוד צפון, אוגדה 38 בפיקוד מרכז), כל גדוד עם 270 חיילים וקצינים, וגדוד קשר ארצי (בשנת 1956). השקעות רבות נעשו בקשר קווי, וגולת הכותרת הייתה הפעלת כבל תת-קרקעי ממרכז הארץ לבאר שבע וקשר רדיו טלפון רב-אפיקי ממרכז הארץ לאילת.

אריאל עמיעד מספר: "הרמטכ"ל [משה דיין] לא היה שבע רצון מרמת הקשר... היה ברור שלא נתנו לקשר אמצעים. הציוד היה עודפים [ממלחמת העולם] שתוקנו ושופצו בב.מ.ב... מיושן ולא מתאים... חיל הקשר לא קיבל אמצעים... הדבר היחיד שבאמת היה טוב היה כוח האדם. היה עם מי לעבוד... הקמתי צוותים לעסוק בקשר בדרגים השונים... עשינו תכנית שלוש שנים למהפך, מודרניזציה של החיל. עשינו הדגמה בבה"ד 7 – הציוד הבריטי הישן מול ציוד אמריקאי חדיש. הרמטכ"ל בא עם ראש אג"ם וראש אג"א. אמרתי להם: 'תגידו איזה קשר אתם רוצים. מה שיש היום זה סטטי, ברגע שזזים אין קשר...'. הסברתי כמה חשובה למפקד השליטה והבקרה, הכלי הכי חשוב של המפקד. ואז שוב דיין, עם [התנועה] ברגל, קם ואמר: 'אני רוצה את זה. כמה זה?' אמרתי: 'שלושים מיליון דולר'. ראש אג"א אמר 'בשום אופן אנו לא יכולים'. משה אמר: 'אריאל, אפשר פחות?' אמרתי: 'אפשר פחות, אך לא פחות כסף. אין ניסים'. אמר: 'אולי אפשר לחלק? אמרתי: 'בסדר, 10 מ' דולר מיד, 10 מ' דולר בתחילת השנה הבאה [בעוד 6 חודשים] 10 מ' דולר בסוף השנה הבאה' [אריאל היה אז במו"ם מתקדם עם ספקים]. באופן כזה קיבלנו ציוד חדיש... הכנסנו רדיו טלפון וציוד נושא, הכנסנו לוחמה אלקטרונית [בסיוע צרפתי]". הציוד החדיש כלל גם כמות גדולה של רק"שים (רכב קשר), שאיפשר ניידות.

למרות הקשיים, במלחמת סיני נרשמו לחיל הקשר נקודות זכות רבות: מערך ההצטיידות ממחסני החירום והתחזוקה תפקד כהלכה, וטיפל כראוי בנושאים רגישים כמו אספקת סוללות יבשות, טעינת מצברים, התקנת ציוד קשר, בדיקתו ותחזוקתו; קיום קשר טקטי בתוך היחידות הלוחמות, כולל קליטת מק"ם 10, שהופעלו לראשונה בקרב; רשתות הקס"א, שהופעלו בת"ג, באלחוט מורס, באמצעות אלחוטנים וותיקים (שרובם שירתו במלחמת העצמאות), סיפקו קשר אמין מהמטה הכללי ועד לגדודים הלוחמים; לראשונה הופעל מבצעית מערך עורקי רדיו טלפון ניידים (עם ארבעה אפיקים), שאיפשרו קשר טלפוני למפקדות ניידות; בזמן קצר הוקמה יחידת קשר אוגדתית לאוגדה 77, על בסיס מפקדת גייסות השריון; לראשונה הופעל באופן מלא מערך תקשורת נייח הנשען על תשתית משרד הדואר, שסיפק את כל צרכי צה"ל, כולל המטה הכללי, חיל האוויר, חיל הים, חיל המודיעין והפיקודים המרחביים. אריאל עמיעד מספר על המבצע: "הלך לנו לא רע מבחינת הקשר. הקשר קיבל מחמאות. זה לא אומר שלא היו תלונות, אך החיל עלה מדרגה".

מלחמת סיני הייתה מבחן ראשון לצה"ל אחרי שנים של תכנון ואימונים. למרות השיפורים במערך חיל הקשר ממלחמת העצמאות עד מלחמת סיני, אמצעי הקשר, למרות ההשקעה הגדולה ערב המלחמה, לא התאימו למלחמה ניידת בטווחים הארוכים של חצי האי סיני, והקמת קשר בתנועה לכוחות שנעו במהירות הייתה אתגר, שהסתייע בתיווך תג"ם ממטוסים קלים. קשר קס"א למטכ"ל, באיתות מורס בת"ג, התקיים משך כל הלחימה. לקחי המלחמה היו בסיס לשינויים המהותיים בחיל הקשר, שהיו הבסיס להצלחת החיל במלחמת ששת הימים.

במאי 1956 כלל מערך חיל הקשר 8,816 חיילים וקצינים (סדיר ומילואים). ותקן מפקדת קשר"ר הוגדל מ-120 ל-133 איש, מהם 58 קצינים. סגן קשר"ר היה סא"ל פרץ ברם.

בתום תפקידו כקשר"ר, בספטמבר 1957, מונה עמיעד כעוזר לראש אג"ם, האלוף מאיר עמית.

לאחר שהשתחרר מצה"ל הקים את מינהל ההדרכה של הסוכנות היהודית ובשנת 1961 מונה למנכ"ל משרד החקלאות, תפקיד אותו מילא עד שנת 1969. הייתה לו תרומה מהותית למודרניזציה של החקלאות בישראל, פיתוחה כתעשיית ייצוא וקידום המחקר החקלאי. לזכותו זוקפים את החידוש של סלסלות פלסטיק לתות שדה, את 'חקלאות הניילון' (כיסוי גידולים ביריעות, להגנה מפגעי מזג אוויר), את תכנית 'האשראי המודרך', שהסדירה יחסי אמון בין החקלאים, הבנקים והממשלה ואת רעיון 'הגשרים הפתוחים', שאיפשר לתושבי יו"ש לשווק תוצרת חקלאית לירדן.

בתום תפקידו במשרד החקלאות נבחר למ"מ ראש עיריית תל אביב, ופעל בצורה נמרצת לשיפור פני העיר ולהקמת גנים.

בשנת 1974 מונה למנכ"ל חברת החשמל, תפקיד אותו מילא עד שנת 1980. הייתה לו תרומה מהותית במיסוד תכנון ארוך טווח ובהתמודדות עם משבר האנרגיה שלאחר מלחמת יום הכיפורים.

ביקור קשר"רים לשעבר בחיל הקשר, 1971

מימין לשמאל: שורה ראשונה: קשר"ר, תא"ל משה (מוסיק) גדרון, אל"ם (מיל') אריאל עמיעד, אל"ם (מיל') זלמן שלו; מאחור: אל"ם (מיל') יצחק אלמוג, עוזר קשר"ר לארגון ומבצעים אל"ם אליעזר הררי (מונטרי). רס"ן מנחם חסון (מאחורי מונטי)

1130 - 024 / 73
תשס"ז תמוז
56 4 יולי

יולי

מפקר חיל הקשר

בהרגשת פפוק רב סימתי את בקורי אצלכם אתמול.

חלק מה בפפוק זה יש לזקוף לזכות הצורה הנאה בה הובש החומר, כלומר הסיפור הנאה של התערוכה - אך הנושא העיקרי היה כמובן סצב הקשר בצבא.

זו הפעם הראשונה שהנושא "הקשר בצבא" מביא עמו לא אסוציאציות של בעיות בלתי פתורות, ואשר הסוצא מהן לוסה בערפל, אלא תמונת רשת קשר נאותה, המבטיחה אמצעי שליטה ודיווח מן ההגמ"ר ועד המטכ"ל.

איני יודע את כל הקשיים שהיה על חיל הקשר לעבור על סבת להביע למצב זה, אך המעט הידוע לי מניע אותי להביע לאנשיך, ובמיוחד לך אישית, את סלוא הערכתי הכנה על המאמץ, השקידה, התושיה (איזו סלה יפה לקומבינציות מפורפרות!) והיכולת המקצועית אשר השקעתם בכך.

מנה דייג רב-אלוף
ראש המטה הכללי

סד/אפ

מכתב הרמטכ"ל רב-אלוף משה דיין, יולי 1956
באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון, 43-776/1956

למחלקת בלגיה

מס	מחלקת	אל
6.7	מפקד חיל הקשר	מאת
		הנדון
	מ/מ/א על מחלקת בלגיה	
	כניסה לפעילות בבלגיה	
	על לפעולה לקראת יציאת	
	המחלקה והמספרים	
	10. יולי	מ
	ק"מ	מאת
		הנדון
	25/73	
	מ/מ/א	
	2/1/5	9/6 (001/1)

סופס 93 תזכיר

מענה קשר"ר, אל"ם אריאל עמיעד, יולי 1956
באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון, 43-776/1956